

**РОЗБУДОВА ДЕРЖАВИ І ПРАВА:
ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА КОНСТИТУЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ**

БАБІЙ Ю. Ю.,
аспірант кафедри загально-правових
дисциплін
(Донецький державний університет
внутрішніх справ)
Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

УДК 342.553:340.13(477)(045)
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.1.1>

**РОЛЬ ПРАВОВОЇ ДІАГНОСТИКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВЛАДИ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена ролі правової діагностики в організації муніципальної влади в сучасній Україні. Констатовано, що сфера функціонування муніципальної влади впродовж багатьох років перебуває у стані перманентних змін, які з одного боку є позитивними, про те недостатніми для належного розв'язання питань зони муніципального інтересу сформованого колективними (спільними) потребами населення територіальної громади. Встановлено, що впродовж останнього десятиліття в Україні реалізується Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, відбувається моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, який інтегрує збір та аналіз статистичних даних, соціологічні дослідження, порівняння досвіду різних об'єднаних територіальних громад, підготовку аналітичних звітів. Наголошено, що такий засіб недостатньо інформативний в контексті виявлення проблем та їх причинно-наслідкових зв'язків (адже моніторинг функційно виступає лише однією із ланок діагностики загалом), тому варто використовувати правову діагностику щодо діагностування організації муніципальної влади. З'ясовано, що діагностика загалом має широкий спектр застосування для виявлення проблем та їх розв'язання за допомогою методологічного підґрунтя і діагностичного інструментарію з використанням термінології, що вживається в межах певної галузі знань для отримання результатів, що відображають реальний стан об'єкта діагностування і дають змогу визначити все, що відбувається з ним. Підсумовано, що правова діагностика стану організації муніципальної влади в залежності від мети її проведення та поставлених завдань може проводитися як на регулярній основі, так і за конкретними запитами, за своїм характером може бути структурною, організаційною, функціональною чи інтегрованою, що дасть змогу виявити правові проблеми та причинно-наслідкові зв'язки через систему показників отриманих на основі застосування спеціальних знань, використання різних засобів та технологій з дотриманням принципу об'єктивності та визначених процедур.

Ключові слова: сучасна Україна, організація муніципальної влади, діагностика, правова діагностика, структурна діагностика, організаційна діагностика, функціональна діагностика.

Babiy Yu. Yu. The role of legal diagnostics in the organization of municipal authorities in modern Ukraine

The article is devoted to the role of legal diagnostics in the organization of municipal government in modern Ukraine. It is stated that the sphere of functioning of municipal government for many years is in a state of permanent changes, which on the one hand are positive, but on the other hand are insufficient for the proper resolution of issues of the zone of municipal interest formed by the collective (common) needs of the population of the territorial community. It is established that over the last decade in Ukraine the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine has been implemented, monitoring of the reform of local self-government and territorial organization of power is taking place, which integrates the collection and analysis of statistical data, sociological research, comparison of the experience of various united territorial communities, preparation of analytical reports. It is emphasized that such a tool is not sufficiently informative in the context of identifying problems and their cause-and-effect relationships (since monitoring is functionally only one of the links of diagnostics in general), therefore it is worth using legal diagnostics to diagnose the organization of municipal government. It is found that diagnostics in general has a wide range of applications for identifying problems and solving them using a methodological basis and diagnostic tools using terminology used within a certain field of knowledge to obtain results that reflect the real state of the object of diagnostics and make it possible to determine everything that is happening to it. It is concluded that legal diagnostics of the state of the organization of municipal authorities, depending on the purpose of its conduct and the tasks set, can be carried out both on a regular basis and upon specific requests, and can be structural, organizational, functional or integrated in nature, which will allow identifying legal problems and cause-and-effect relationships through a system of indicators obtained on the basis of the application of special knowledge, the use of various means and technologies in compliance with the principle of objectivity and certain procedures.

Key words: *modern Ukraine, organization of municipal authorities, diagnostics, legal diagnostics, structural diagnostics, organizational diagnostics, functional diagnostics.*

Вступ. Стан організації муніципальної влади в Україні опосередковується перманентними змінами впродовж всього часу її регламентації та функціонування.

В юридичній літературі та програмних документах вказується, що муніципальна влада недостатньо реалізує муніципальний інтерес зумовлений колективними (спільними) потребами населення територіальної громади. Водночас впродовж останнього десятиліття спостерігаються й деякі зміни у цій сфері, які надають спроможності муніципальній владі (йдеться про об'єднання територіальних громад, бюджетну та компетенційну децентралізацію та інше в межах реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні), відбувається моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (тобто постійне спостереження за реформаційним процесом сфери муніципальної влади, на меті якого вивчення динаміки утворення військових адміністрацій в територіальних громадах; розвитку міжнародного партнерства та міжмуніципального співробітництва, інституту старост та мережі ЦНАП в територіальних громадах; відстеження прибутків та видатків, динаміки місцевих бюджетів та іншого).

Однак попри досягнення цієї реформи нині залишаються не розв'язаними питання, які є ключовими та актуальними для організації муніципальної влади в сучасний період, як цілісного процесу. Успішність цієї реформи потребує ретельного аналізу стану організації муніципальної влади. А у вітчизняних працях здебільшого спостерігається констатація проблемних питань функціонування органів місцевого самоврядування.

Отримати відповідь чому попри позитивні зміни у муніципальній сфері вона не достатньо задовольняє колективні (спільні) потреби населення територіальної громади можна продіагностувавши її за допомогою правової діагностики (адже моніторинг функційно виступає лише однією із ланок діагностики загалом).

Варто зауважити, що питання правової діагностики організації муніципальної влади в сучасній Україні не були предметом наукових досліджень незважаючи на їх актуальність та те, що діагностика й діагностування тих чи інших об'єктів широко використовується на практиці в різних галузях, зокрема: медицині, економіці, педагогіці та інших. При цьому в правовій науці здебільшого послуговуються такими поняттями як правова експертиза, контроль, аудит, моніторинг. Тож цілком логічним є виокремлення такого різновиду діагностики як правова діагностика, об'єктом якої можуть виступати державно-правові явища та процеси, соціальні системи в цілому, організація муніципальної влади, зокрема.

Постановка завдання. Мета цієї роботи полягає в окресленні ролі правової діагностики в організації муніципальної влади сучасної України, визначенні її видових особливостей, загальної мети та завдань.

Результати дослідження. В довідкових джерелах визначено, що термін «діагностика» походить із грецької мови й дослівно перекладається як «розпізнання», «визначення» [1, с. 82], при цьому має міждисциплінарний характер та відповідне понятійне оформлення.

Діагностика використовується різними галузевими науками для визначення реального стану та розв'язкової якості того чи іншого об'єкта з метою приведення його до ефективного функціонування на основі статичних і динамічних показників. Адже належна постановка діагнозу, з точки зору медицини, є запорукою успішного одужання пацієнта. При цьому як показує досвід витребовуються різні методи дослідження.

В джерелах щодо економічних ситуацій автори посилаються на те, що економічна діагностика – це процес дослідження стану об'єкта, встановлення відхилень від нормального перебігу процесів за допомогою існуючого методологічного інструментарію з метою виявлення проблем, вузьких місць, як нині існуючих, так й таких, що виникатимуть в майбутньому, а також їх усунення та визначення шляхів подолання у майбутньому засобом прийняття ефективних управлінських рішень [2, с. 12], процес оцінки діяльності підприємства або підрозділу, спрямований на розкриття проблем і позначення областей їх можливого вирішення. Вона включає в себе збір необхідної інформації про функціонування організації, аналіз цих даних та висновки для потенційних змін і поліпшень, але не ставить за мету отримання нового знання, вона покликана зафіксувати поточний стан за певними параметрами і оцінити його з позиції уявлення про «ідеальний» стан. Звідси мета діагностики – опис стану і прогнозування ситуації [3].

Змістовно діагностика характеризується і в соціальній сфері, де під соціальною діагностикою розуміють процес дослідження соціальних об'єктів через вивчення їхнього поточного стану, тенденцій розвитку та відповідності параметрів соціальної реальності встановленим показникам і нормативам. Метою соціальної діагностики, за її визначенням, є виявлення сутності соціальних проблем та їх опис через систему показників [4].

Невід'ємною складовою освітнього процесу, педагогічної діяльності є педагогічна діагностика. Її зазвичай трактують як систему точного виявлення результатів дидактичного процесу, яка включає контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз, прогнозування, вияв динаміки, тенденцій навчального процесу. А діагностику знань та вмінь розглядають як: 1) обов'язковий компонент освітнього процесу, за допомогою якого визначається рівень досягнення поставлених навчальних цілей; 2) актуальну наукову проблему з огляду на кардинальні зміни, що відбуваються у освітньому просторі України [5, с. 334, 335].

Цікавою та пізнавальною є позиція О. Решетник, яка досліджуючи дефініції поняття «діагностика» на тлі суміжних термінів зазначає, що поняття «діагностика» в міждисциплінарному вимірі позначає теорію, принципи, підходи, методи й інструменти розпізнання,

оцінки й вимірювання об'єктів дослідження, визначення причин і динаміки їх змін із метою подальшого прогнозу й надання рекомендацій щодо покращення актуального стану [6, с. 215].

На думку цієї авторки результати кваліфіковано проведеної діагностики відображають реальний стан об'єкта діагностування і дають змогу визначити все, що відбувається з ним (йдеться про вимірювання інтенсивності всіх процесів, встановлення їх скерованості, причинно-наслідкові й функційні зв'язки з навколишнім середовищем) за допомогою методологічного підґрунтя і діагностичного інструментарію з використанням термінології, що вживається в межах певної галузі знань.

Л. Гуцуляк досліджуючи роль соціальної діагностики в проєктній діяльності стверджує, що соціальна діагностика є не просто початковим етапом у ланцюжку проєктної діяльності, а невід'ємним компонентом, що впливає на кінцевий результат, оскільки дозволяє виявити ключові потреби, проблеми та потенційні ризики, точніше сформулювати завдання і визначити оптимальні методи їх реалізації. Вважається, що так забезпечується стратегічна коректність ухвалених рішень, що дозволяє адаптувати проєкт до реальних умов, та досягнути запланованих цілей. Її роль виявляється у здатності оперативно оцінювати ефективність запроваджених заходів, вносячи відповідні корективи у процесі їх впровадження і це підвищує якість управління проєктами, забезпечуючи сталий розвиток соціальних ініціатив і досягнення позитивних змін у громаді [7, с. 47].

Тож все це свідчить про значну роль діагностики у функціонуванні різних сфер з огляду на її можливості як самостійної системи. Тому використання правової діагностики стану організації муніципальної влади є актуальним з огляду на її функціонування та довготривалі перманентні реформаційні процеси у цій сфері. Насамперед, такий вид діагностики дасть змогу здійснити аналіз ефективності нормативно-правових актів, що регулюють функціонування муніципальної влади, перевірити дотримання органами муніципальної влади процедур прийняття рішень, оцінити відповідність прийнятих рішень вимогам чинного законодавства та багато чого іншого з огляду на функції діагностики.

Адже деякі автори зазначають, що діагностика інтегрує аналітичну, контрольну, стимулюючу, індикативну, прогнозну, управлінську функції [2, с. 22] та доповнюють цей набір оцінковою, корекційною, орієнтаційною, інформаційною, функціями мотивації і стимулювання [8, с. 183], антикризовою (спрямована на розроблення заходів щодо вирішення кризових явищ), регульовальною (спрямована на усунення виявлених недоліків, проблем), попереджувальною (дає можливість виявити потенційні ризики та розробити ряд заходів для їх запобігання), спрямовальною (забезпечує розроблення заходів на основі отриманих результатів, які спрямовуються на покращення стану об'єкта діагностики) [9].

Разом з тим, попри окреслені функції, як видається, що функційно діагностика загалом опосередкована сферою, об'єктом, метою та завданнями, що стоять перед нею. Такі завдання можуть мати як стратегічний характер, так і точковий з огляду на те, що, наприклад, завдання педагогічної діагностики полягають «у визначенні рівня засвоєння здобувачами освіти знань, умінь і навичок; підтвердження успішності результатів навчання чи прогнозування та коригування освітнього процесу» [5, с. 336].

Зважаючи на зазначене правова діагностика стану організації муніципальної влади в залежності від мети її проведення та поставлених завдань дасть змогу виявити правові проблеми та причинно-наслідкові зв'язки через систему показників отриманих на основі застосування спеціальних знань, використання різних засобів та технологій з дотриманням принципу об'єктивності та визначених процедур.

Водночас в джерелах виокремлюють класифікаційні види діагностики за допомогою таких критеріїв, а саме: залежно від способу отримання і оцінки результатів – кількісну і якісну; за характером об'єкта діагностики – структурну, організаційну та функціональну; залежно від періодичності проведення – систематичну та епізодичну [10].

Висновки. Мета правової діагностики стану організації муніципальної влади в сучасній Україні має опосередковувати, зокрема:

- оптимізацію діяльності органів муніципальної влади відповідно до стандартів визначених Європейською хартією місцевого самоврядування;
- підвищення ефективності та прозорості діяльності органів муніципальної влади
- забезпечення законності та верховенства права у діяльності органів муніципальної влади;

- запобігання зловживанням у сфері функціонування муніципальної влади.

Для досягнення мети діагностування стану організації муніципальної влади в сучасній Україні важливими будуть наступні завдання:

- аналіз нормативно-правової бази, що регулює діяльність органів муніципальної влади на відповідність європейським стандартам здійснення місцевого самоврядування та дієвість в сучасних умовах;

- оцінка компетенції органів муніципальної влади на відповідність вимогам законодавства та оцінка ефективності використання ними своїх повноважень;

- аналіз та оцінка правомірності взаємодії між органами муніципальної влади та з іншими органами державної влади;

- оцінка відповідності прийнятих муніципальних рішень органами муніципальної влади вимогам чинного законодавства, їх правових наслідків;

- перевірка дотримання процедур ухвалення муніципальних рішень (затвердження бюджетів, здійснення публічних закупівель та інших процедурних дій органів муніципальної влади вимогам законодавства);

- виявлення потенційних правових ризиків, пов'язаних з діяльністю органів муніципальної влади, а також розробка рекомендацій щодо їх усунення та мінімізації.

Разом з тим правова діагностика організації муніципальної влади може мати й іншу мету, досягнення якої передбачатиме розв'язання інших завдань. Адже така діагностика може проводитися як на регулярній основі, так і за конкретними запитами. За своїм характером може бути структурною (передбачає системно-структурний аналіз та оцінку відповідності структури системи органів муніципальної влади цілям та завданням що стоять перед ними), організаційною (передбачає аналіз та оцінку взаємодії між органами муніципальної влади та з іншими органами державної влади) чи функціональною (передбачає аналіз та оцінку здійснення функцій органами муніципальної влади задля реалізації муніципального інтересу), або інтегрувати всі ці напрямки.

Однак в сучасний період та з огляду на тривалий процес реформування ця сфера потребує діагностування, оскільки є важливим інструментом, що дозволяє забезпечити законність, прозорість та ефективність діяльності органів місцевого самоврядування, а також підвищити рівень довіри громадян до місцевої влади.

Зважаючи на актуальність предмету цієї наукової розвідки перспективним напрямком видаються питання, що стосуються методології проведення правової діагностики організації муніципальної влади в Україні.

Список використаних джерел:

1. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / за ред. : О.С. Мельничук, В.Т. Коломієць, О.Б. Ткаченко ; Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1985. Т. 2. 572 с.

2. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика. 2-ге вид. [текст]: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.

3. Верескун М. В., Захаров С. В. Організаційна діагностика як фактор розвитку промислових підприємств. *Ефективна економіка*. № 7. 2017. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5682>

4. Семез А. А. Соціально-педагогічне проектування: навчально-методичний посібник. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. 132 с.

5. Кондур О., Фучинська Н. Педагогічна діагностика як чинник забезпечення якості освітнього процесу. *Освітній простір України*. Том 17.2019. С. 333–338.

6. Решетник О. А. Дефініції поняття «діагностика» на тлі суміжних термінів. Збірник наукових праць *«Нова філологія»*. № 84. 2021. С. 215–221.
7. Гуцуляк, Л. Роль соціальної діагностики в проєктній діяльності. *Ввічливість. Humanitas*. Вип. 1. 2025/ С. 44–48. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.7>
8. Слюсар Т. А. Сутність, зміст і функції педагогічної діагностики професійної компетентності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. Випуск 33. 2014. С. 18–184
9. Стамбульська Х., Передало Х. Теоретичні аспекти функціональної діагностики зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка та суспільство*. Вип. 57. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-14>
10. Тараруєв Ю. О. Конспект лекцій з курсу «Економічна діагностика» (для студ. 5 курсу денної форми навч. спец. 7.03050401, 8.03050401 «Економіка підприємства»). Харків: ХНАМГ, 2012. 93 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 16.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 18.08.2025

Дата публікації: 26.09.2025

